

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**ROZVOJ PROSOCIÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ
DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU
V RÁMCI SETKÁVÁNÍ RŮZNÝCH ETNIK
S VYUŽITÍM VÝTVARNÝCH HER VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ**

Vedoucí práce: Mgr. Irena Kovářová

Autor práce: Vlasta Šťastná

Studijní obor: Pedagogika volného času - kombinovaná

Ročník: 4.

2012

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2012

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ireně Kovářové
za cenné rady, připomínky, věnovaný čas a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod.....	5
1 Teoretická část.....	7
1.1 Základní pojmy pedagogiky.....	7
1.1.1 Výchova.....	7
1.1.2 Vzdělávání.....	8
1.1.3 Zájmové vzdělávání.....	8
1.2 Pojem dovednosti.....	9
1.2.1 Sociální dovednosti.....	10
1.2.2 Prosociální dovednosti.....	11
1.3 Prosociální chování.....	12
1.3.1 Motivační zdroje prosociálního chování.....	13
1.4 Charakteristika mladšího školního věku.....	15
1.5 Vymezení pojmu hra.....	17
1.5.1 Výtvarná hra.....	18
1.6 Multikulturní výchova.....	19
1.6.1 Multikulturní výchova ve školní družině.....	20
1.7 Obecné cíle, poslání a funkce školní družiny.....	23
1.7.1 Školní vzdělávací program pro školní družinu.....	24
2 Praktická část.....	26
2.1 Školní družina při ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích.....	26
2.2 Projektování ve školní družině.....	28
2.2.1 „Žlutá pohádka“.....	30
2.2.2 „Jarní slunce“.....	32
2.2.3 „Slunce už vysouší loužičky“.....	33
2.2.4 „Sluníčko“.....	35
2.3 Hodnocení realizace projektu.....	37
Závěr.....	41
Seznam použitých zdrojů.....	43
Seznam příloh.....	46
Abstrakt.....	60
Abstract.....	61

Úvod

„...dovednosti se týkají jak porozumění, tak i vlastního vyjadřování různými vyjadřovacími formami..., nutná je též dovednost dávat vlastní tvůrčí a expresivní názory do souvislostí s názory jiných...“¹

Zájem o výtvarné aktivity mě ovlivnil při výběru tématu bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že pracuji ve školní družině, využívám výtvarné hry jako vhodného prostředku k rozvoji prosociálních dovedností dětí mladšího školního věku, jež pobývají ve školském zařízení, ve kterém děti tráví svůj volný čas

Téma prosociálních dovedností je v současném školství velmi aktuální a souvisí s úsilím o obnovu mezilidských vztahů ve společnosti. Tu dnes charakterizuje „*pocit neosobnosti, zaměření na materiální zájmy a odvrát od duchovních hodnot*“. Z tohoto důvodu je zapotřebí věnovat pozornost výchově mladé generace a dětem stále častěji zdůrazňovat potřebu vzájemného porozumění, pochopení, hlubšího poznávání, respektování jinakosti.²

Význam tolerance stále roste. České školy dnes navštěvují i děti s různou odlišností, např. děti cizinců či jakkoli znevýhodnění jedinci, jejichž počet má narůstající tendenci. S tím souvisejí rizika adaptace, odlišné chápání hodnot a především problémy v oblasti komunikace.³

Každý člověk má vlastní potřeby a usiluje o jejich naplnění. Přitom by neměl zapomínat na druhé, na jejich přání a měl by vystupovat vůči jiným osobám s respektem.⁴

Cílem bakalářské práce je na základě teoretických poznatků připravit a realizovat výtvarný projekt s dětmi ze školní družiny. Smyslem projektu je ovlivnit rozvoj prosociálních dovedností dětí mladšího školního věku prostřednictvím výtvarných her

---

¹ SLAVÍKOVÁ, V. et al. *Dívej se, tvoř a povídej*, s. 11.

² Srov. VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. et al. *Pedagogické otázky současnosti*, s. 48.

³ Srov. CÍLKOVÁ, SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu*, s. 11.

⁴ Srov. KOPECKÁ, I. *Psychologie*, s. 28.

se zaměřením na rozvoj komunikace, spolupráce, kreativity a zároveň obohatit citovou stránku dětí o příjemné prožitky v rámci setkávání různých etnik ve školní družině.

Závěrečná práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V úvodní kapitole výše uvedený citát je zdůrazněním významu komunikace, spolupráce a kreativity pro rozvoj osobnosti každého člověka. V podstatě jde o to, umět své znalosti a dovednosti v praxi využít a zároveň ochotně vyslechnout druhé a být schopen nejenom přijímat, ale i dávat.⁵

Poté jsou v teoretické části definovány základní pojmy pedagogiky výchova a vzdělávání. Protože výtvarný projekt je zasazen do prostředí školní družiny, je pojem vzdělávání rozšířen o zájmové vzdělávání. Dále jsou vymezeny pojmy dovednosti, sociální dovednosti a prosociální dovednosti. Následující kapitoly předkládají prosociální chování a motivační zdroje prosociálního chování. Dále je uvedena charakteristika mladšího školního věku, vymezena hra a výtvarná hra. Termín multikulturní výchova je aplikován do zařízení školní družiny. Závěrečná kapitola teoretické části patří obecnému pojetí školní družiny a zmínce o školním vzdělávacím programu školní družiny.

Praktická část popisuje konkrétní školské zařízení školní družinu ZŠ Dukelská České Budějovice a následně uvádí výtvarný projekt „Sluníčko“, realizovaný v uváděném zařízení.

Obsahem projektu jsou jednotlivé výtvarné hry, které rozvíjejí prosociální dovednosti dětí mladšího školního věku. V projektu jsou využity techniky – kresba, kolorovaná kresba a malba. Příprava výtvarných her vychází ze struktury příprav, kterou uvádí Vondrová. Jedná se o naplánování výtvarné hry s ohledem na jednotlivé body: velikost pracovní skupiny, prostředí vhodné pro motivaci, cíl aktivity, potřeby, příprava, vlastní činnost a zakončení.⁶

Závěrečná kapitola praktické části hodnotí projekt z mého pohledu. Závěr bakalářské práce shrnuje obsah, poukazuje na využití výtvarného projektu, získaných poznatků a naznačuje potřebu dalšího bádání v oboru etická výchova.

---

⁵ Srov. SLAVÍKOVÁ, V. at al. *Dívej se, tvoř a povídej*, s. 11.

⁶ Srov. VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti*, s. 11-13.

1 Teoretická část

V teoretické části vymežíme základní pojmy pedagogiky výchova a vzdělávání, které rozšíříme o pojem zájmové vzdělávání. Následně uvedeme definici pojmu dovednosti a v souvislosti s tímto se zmíníme o klasifikaci dovedností. Objasníme si termín sociální dovednosti, prosociální dovednosti a vymežíme prosociální chování. Uvedeme motivační zdroje prosociálního chování, charakteristiku období mladšího školního věku, definujeme hru, výtvarnou hru, vymežíme multikulturní výchovu ve vztahu ke školní družině, uvedeme obecné cíle, poslání a funkce školní družiny a zmíníme se o školním vzdělávacím programu pro školní družinu.

1.1 Základní pojmy pedagogiky

Výchova a vzdělávání jsou základní pojmy pedagogiky a v této kapitole si je vymežíme. Taktéž si z hlediska tématu závěrečné práce definujeme zájmové vzdělávání.

1.1.1 Výchova

Výchova souvisí se samotným počátkem lidské existence. Člověk předává své zkušenosti z generace na generaci. „*Výchova je významný faktor socializace člověka*“.⁷

Na výchovu se můžeme dívat z různých úhlů pohledu. Průcha vymezuje výchovu jako „*záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti*“.⁸

Výchovu můžeme z obecného hlediska vymežit jako činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání vzorců a norem chování, pravidla komunikace, hygienické návyky, apod. v rodině prostřednictvím tzv. rodinné výchovy.⁹

Jůva a Jůva definují výchovu jako „*záměrné působení na rozvoj osobnosti*“.¹⁰

---

⁷ Srov. MALACH, J. *Obecná pedagogika*, s. 19.

⁸ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, s. 17.

⁹ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, s. 16.

¹⁰ MALACH, J. *Obecná pedagogika*, s. 20.

Pařízek vymezuje výchovu jako „*záměrné, soustavné a organizované působení na člověka.*“¹¹

Vorlíček, přímo v definici uvádí výčet jednotlivých prvků „*působení televize, filmu, divadla, přírodního a sociálního prostředí apod.*“¹²

Výchovu můžeme též definovat jako „*výchovu dobrých mravů*“, jak ji vymezuje např. Václavík, na kterého odkazuje Průcha.¹³

Pojem výchova je chápán v užším i širším slova smyslu. V užším pojetí máme na mysli mravní a charakterový rozvoj jedince. V širším pojetí pod pojmem výchova rozumíme rozvoj všech stránek osobnosti jedince. V tomto pojetí odpovídá výchova anglickému termínu Education.¹⁴

1.1.2 Vzdělávání

Výchova a vzdělávání jsou pojmy, které spolu souvisejí, ale vzdělávání má svoje specifika, jež se nekryjí s pojmem výchova.¹⁵

Vzdělávání můžeme obecně vymezit s odkazem na Průchu jako *proces „záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností a postojů“*.¹⁶

Vzdělávání můžeme chápat taktéž ve významu výchova a vzdělávání. Česká pedagogika používá termín „*výchovně-vzdělávací proces*“, z čehož vidíme, že se jedná o výchovu i vzdělávání. Tudíž máme na mysli souhrnné působení jak výchovy, tak i vzdělávání. Tento význam zastupuje termín *edukace*.¹⁷

1.1.3 Zájmové vzdělávání

Vzhledem k tématu závěrečné práce si vymezíme zájmové vzdělávání, které poskytují školní družiny. O školní družině více v sedmé podkapitole teoretické části viz s. 23.

Kolektiv autorů „*Metodiky pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*“ definuje zájmové vzdělávání s odkazem

---

¹¹ MALACH, J. *Obecná pedagogika*, s. 20.

¹² PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 56.

¹³ Srov. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, s. 56

¹⁴ Srov. MALACH, J. *Obecná pedagogika*, s. 20.

¹⁵ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, s. 17.

¹⁶ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, s. 17.

¹⁷ Srov. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 53.

na § 111 v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.¹⁸

*Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech“.*¹⁹

V podstatě stejnou definici uvádí Holeyšovská: *„Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností a dalšími aktivitami se zaměřením na různé činnosti“.*²⁰

Zájmové vzdělání neposkytuje stupeň vzdělání, zájmovými činnostmi působí na rozvoj osobnosti, prohlubuje školní znalosti, rozvíjí schopnosti, zdokonaluje sociální dovednosti.²¹

Jako pedagogové si buďme vědomi toho, že zájem lze vychovávat, lze jej rozvíjet, stupňovitě vést.²²

1.2 Pojem dovednosti

Dovednost (skill) *„je učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou“.*²³

Podle Švece je dovednost *„způsobilost subjektu k řešení úkolových a problémových situací, která se projevuje pozorovatelnou činností“.*²⁴

Pedagogický slovník uvádí, že dovednost může být subjektem osvojována jak záměrným učením, tak i spontánně během dětské hry. Z části souvisí s vrozenými předpoklady, ale především si ji člověk osvojuje učením a výcvikem. Osvojování určitých dovedností je základní součástí školního a zájmového vzdělávání. Z tohoto důvodu je kulikulární dokumenty vymezují jako vzdělávací cíle.²⁵

---

¹⁸Převzato z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

¹⁹Srov. HEŘMANOVÁ, J.; MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*, s. 92.

²⁰HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*, s. 13.

²¹Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 7.

²²UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 131.

²³HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 121.

²⁴PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 49.

²⁵Srov. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 49.

Dovednosti zahrnují:

- *cíl činnosti*
- *volbu prostředků*
- *postup činnosti*
- *kontrolu výsledků*

Z uvedeného vyplývá, že dovednosti zahrnují vědomosti a operace s nimi.²⁶

Složitost dovedností se projevuje v jejich klasifikaci. Psychologický slovník rozlišuje dovednosti:²⁷

- *intelektové, představují práci s vědomostmi a informacemi*
- *senzomotorické, nácvik pohybu a jejich spojování v celky*
- *motorické, předpokládají dodržování motorických funkcí*

Následující dělení dovedností nabízí Veverková. Dovednosti dělí podle obsahu.

Rozlišuje:

- *dovednosti sociální komunikace a jednání*, obsahují projevy slušného jednání, osvojení jazyka, dovednosti kooperace, atd.
- *dovednosti poznávací*, zahrnují pozorování, logické myšlení, výzkumy, umělecký odraz skutečnosti
- *pracovní dovednosti*, představují osvojení pracovních činností
- *dovednosti pohybové a zdravotní* poskytují péči o zdraví²⁸

1.2.1 Sociální dovednosti

Člověk je bytost biologická a zároveň společenská. Během života vstupuje do mnoha sociálních vztahů.

Narozené dítě přichází do styku s první společností, kterou je rodina. V ní dochází k tzv. primární socializaci. Velký sociologický slovník uvádí, že rodina je „nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce

---

²⁶ Srov. KALHOUS, Z.; OBST, O. et al. *Školní didaktika*, s. 129.

²⁷ Srov. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Psychologický slovník*, s. 121-122.

²⁸ Srov. KALHOUS, Z.; OBST, O. et al. *Školní didaktika*, s. 129.

*trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje“.*²⁹

Rodinní příslušníci zastávají v rodině určitý status, plní sociální roli, což je chování, které rodina očekává od každého svého člena. Sociální role členů rodiny závisí na normách a hodnotách dané rodiny a na sociální pozici jedince v rodině.³⁰

Dítě na sebe hledí a hodnotí sebe sama očima rodiny, ve které žije a získává prvotní názor na okolí kolem sebe, ke kterému zaujímá postoj přátelský či naopak nepřátelský.³¹

Z rodiny se dítě dostává do širšího společenského prostředí. Jím je škola, školská zařízení, zájmové kroužky. Škola i školní družina vytváří prostor interakce. Představují místa setkávání a sociálního styku lidí, ovlivňují utváření postojů k druhým.³²

Dítě se zde setkává s vrstevníky, stává se součástí dětských kolektivů, získává informace o vzájemné spolupráci. Jednotlivci se ovlivňují, vzájemně na sebe působí, vyměňují si své zkušenosti, pomáhají si. Můžeme říci, že se učí jeden od druhého. Toto působení okolí na člověka je příznivé. Ale okolí může mít i negativní účinek. Pak dochází k omezování osobní svobody, ubližování, nepřátelství a agresi.³³

Jak vidíme, sociální dovednosti, se formují po celou dobu lidského života. Je jich celá řada, např. sociální komunikace, sociální přizpůsobení, začlenění do sociální skupiny aj. Dítě si je osvojuje během primární socializace v rodině nebo v rámci sekundární socializaci ve škole či v mimoškolním společenském prostředí. K formování sociálních dovedností též dochází záměrným učením zaměřeným na rozvoj osobnosti.³⁴

1.2.2 Prosociální dovednosti

Se sociálními dovednostmi souvisejí prosociální dovednosti, které lze získat nácvikem prosociálního chování. R. Roche Olivar na počátku 80. let minulého století vytvořil projekt výchovy k prosociálnosti na základě světových výzkumů zabývajících se problematikou vývoje charakteru. R. Roche Olivar předpokládá: „*osvoji-li si dítě včas prosociálnost, vyrostе v charakterního člověka*“. Na Olivara navázal L. Lencz, který projekt rozpracoval a doplnil.³⁵

²⁹ HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*, s. 67.

³⁰ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 219.

³¹ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, s. 136.

³² HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*, s. 137.

³³ KOPECKÁ, I. *Psychologie*, s. 28.

³⁴ Srov. HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 122.

³⁵ Srov. NOVÁKOVÁ, M.; *Učíme etickou výchovu*, s. 9.

Prosociální osobnost podle Lencze je optimistická osobnost, která je oporou pro druhé. Je tvořivá, sebejistá v jednání, má smysl pro humor, umí poskytnout pomoc a získat příznivce a následovníky. Je „*tvůrcem kultury, kultury lidských práv a sociálních hodnot*“.³⁶

Vacek odkazuje na výsledky práce Kotáskové. Autorka dochází k závěru, že dovednosti projevující se jako soucítění, spoluúčast, solidarita a aktivní pomoc, by měly být nadále podporovány i ze strany vychovatele.³⁷

1.3 Prosociální chování

Je třeba si uvědomit, že chování u člověka je „*výsledkem vnitřních stavů, sociálních podmínek, záměrného i nezáměrného působení a situace*“.³⁸

Pedagogický slovník vysvětluje prosociální chování jako „*chování a jednání, které je zaměřeno na dobro druhých, chování zdvořilé, empatické, kooperativní, pomáhající*“.³⁹

Podle Vacka je prosociální chování „*takové chování, které má podobu soužití, spoluúčasti, solidarity až po aktivní pomoc potřebnému*“.⁴⁰

Slaměník vymezuje prosociální chování jako „*jakýkoli akt chování vykonaný ve prospěch druhého člověka nebo skupiny osob, jako pomáhající chování, jehož cílem je přinést užitek jiným*“.⁴¹ Společnost toto chování pozitivně přijímá, protože vychází ze společenských hodnot a norem.⁴¹

Dále uvádí, že toto vymezení je hodně přijímané. Někteří jej ale označují za altruismus, který zdůrazňuje poskytovanou pomoc druhým bez očekávání zisku a odměny. Jedná se tedy o nezištnou pomoc. Pomáhající neočekává opětování pomoci, nezvažuje možné ztráty a oběti na své straně. Jiní autoři „*považují prosociální chování za vzorec chování, altruismus za motivaci*“.⁴²

Reichelová a Baranová definují prosociální chování „*jako chování, které přináší*

---

³⁶ Srov. NOVÁKOVÁ, M.; *Učíme etickou výchovu*, s. 13.

³⁷ Srov. VACEK, P.; *Rozvoj morálních vědomostí žáků*, s. 78.

³⁸ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 79.

³⁹ Tamtéž, s. 185.

⁴⁰ VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků*, s. 78.

⁴¹ Srov. VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. et al. *Sociální psychologie*, s. 285.

⁴² VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. et al. *Sociální psychologie*, s. 286.

užitek jiným“. Vyšší formou je altruismus, to je jednání, jímž se zvýší „*celková pohoda jiné osoby, přičemž chování nepřináší žádný zjevný prospěch aktérovi, ale často od něho vyžaduje určitou obět*“.⁴³

Z výše uvedeného vyplývá, že terminologie je nejednotná. Setkáváme se s pojmy prosociální chování, altruismus i pomáhající chování. Převážná část autorů používá uvedené pojmy synonymicky.

Nováková uvádí, že prosociální chování vede k pozitivním vztahům a označuje ho jako tzv. pozitivně-sociální chování, které „*je zaměřeno na spolupráci, schopnost dialogu, poskytnutí pomoci jiným osobám a skupinám. Rozvíjí schopnost rozlišit a realizovat společenské cíle bez aktuálního očekávání odměny*“.⁴⁴

Vališová odkazuje na pojetí Roche Olivara, který definuje prosociální chování jako „*takové chování, které je spontánně, bez očekávání odměny zaměřeno na pomoc druhým, skupinám nebo společenstvím anebo v jejich prospěch, např. poskytnout fyzickou službu, pomoc, darovat, půjčit, rozdělit se, darovat, poradit, vysvětlit, povzbudit, potěšit druhé, pozitivně je hodnotit, naslouchat jim, snažit se druhým porozumět, být solidární*“.⁴⁵

Jak vidíme, prosociální chování má různé projevy. Jsou jimi např. darování předmětů, pomoc a podpora v obtížné situaci, ochota ke spolupráci aj.

Roche Olivar vytvořil vlastní metodiku, která zahrnuje výchovný program, zásady výchovného stylu pedagogů a metodiku. Výchovný program obsahuje deset oblastí. Jedná se o *oblast komunikace, důstojnost a sebeúcta, kreativita, vyjádření citů, pozitivní hodnocení druhých, empatie, asertivita, prosociální modely, prosociální chování, solidarita*.⁴⁶

Co nás vede k prosociálnímu chování? Tuto otázku si objasníme v následující podkapitole.

1.3.1 Motivační zdroje prosociálního chování

Prosociální chování se začalo systematicky zkoumat od šedesátých let minulého století. Vznikla řada studií, které se zabývaly vznikem prosociálního chování a mírou prosociálních projevů u dětí a dospělých osob. Vacek v této souvislosti poukazuje na

---

⁴³ VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků*, s. 77.

⁴⁴ NOVÁKOVÁ, M. et al. *Učíme etickou výchovu*, s. 12.

⁴⁵ VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. (eds). *Pedagogika pro učitele*, s. 300.

⁴⁶ Srov. VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. (eds). *Pedagogika pro učitele*, s. 300.

Hoffmana zkoumajícího spojitost mezi prosociálním chováním a vztahem rodič – dítě, kde dospělý pro dítě funguje jako model.⁴⁷

Slaměník upozorňuje na skutečnost, že se stále vedou spory o tom, zda je prosociální chování geneticky zakódováno či souvisí s motivací během socializace a uvádí, že spor má svůj prvo počátek ve filozofii. Odkazuje na Hobbese a Machiavelliho, kteří považují prosociální chování za vynucené. Oproti tomu Rousseau zdůrazňuje, že společnost kazí přirozené tendence člověka k altruismu a spolupráci. Současná sociální psychologie hledá motivační zdroje ve vlivech prostředí a výchovy.⁴⁸

Prosociální chování vysvětlují následující teorie z hlediska sociální psychologie:

- *Teorie sociální výměny*

Podle teorie sociální výměny, ve které si lidé vyměňují informace, lásku, apod., pomáhající jedinec je odměněn dobrým pocitem a pomoc mu přináší sebeuspokojení.

- *Sociální normy*

Sociální normy reciprocita a sociální odpovědnost předepisují chování, jaké společnost vyžaduje.

- *Empatie*

Teorie empatie představuje pomoc na základě vlastního prožitku.⁴⁹

Páleník rozlišuje faktory:

- *Poznávací*

Rozhodující je vnímání a porozumění situaci, v níž se nachází osoba, která potřebuje pomoc.

- *Motivační*

Motivační faktory představují zájem o druhé.

- *Situační*

Situační činitele představují sociální normy a pravidla.⁵⁰

---

⁴⁷ Srov. VACEK, P.; *Rozvoj morálního vědomí žáků*, s. 77.

⁴⁸ Srov. VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. et al. *Sociální psychologie*, s. 286-287.

⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 287-289.

⁵⁰ Srov. VACEK, P.; *Rozvoj morálních vědomostí žáků*, s. 77-78.

Vališová uvádí, pravděpodobnost, že z hlediska vývojového budou modely prosociálního chování efektivnější v období mladšího školního věku, kdy působí vzor a nápodoba., čehož mohou využít rodiče dětí i pedagogové ve škole.⁵¹

1.4 Charakteristika mladšího školního věku

Jako mladší školní věk se zpravidla označuje životní etapa, která začíná vstupem do školy, tedy od 6 let do období začínající prepuberty.⁵²

Z. Matějček dané období rozlišuje na *mladší školní věk* (od šesti do osmi let) a *střední školní věk* (přibližně mezi devátým a desátým rokem). Mladší školní věk v užším slova smyslu chápe jako přechodné období.⁵³

Vágnerová ve shodě s Langmeierem charakterizuje mladší školní věk jako *věk strážlivého realismu, který se projevuje ve hře a kresbě, písemném projevu a čtenářských zájmech*. Dítě v tomto období rádo vyhledává reálné činnosti, dělá pokusy, manipuluje s věcmi aj. Erikson o mladším školním věku hovoří jako o období snaživosti, ve kterém se dítě připravuje na budoucnost. Tuto etapu od šesti do jedenácti let života dítěte hodnotí ve shodě s Freudem jako období sexuální latence.⁵⁴

Vzhledem k tématu bakalářské práce si uvedeme vývoj poznávacích procesů, socializaci, emocionální vývoj a charakteristické činnosti, jež souvisejí s uváděným obdobím.

Vývoj poznávacích procesů:⁵⁵

- *Rozvoj vnímání* – dítě citlivěji analyzuje celek na části, postupně se rozvíjí pozorovací schopnosti, dítě zachycuje více detailů.
- *Rozvoj pozornosti* – zpočátku u dítěte převládají procesy vzruchu nad procesy útlumu, což vede k nepozornosti.
- *Rozvoj představivosti* – sedmileté děti již oddělují skutečnost od fantazie a postupně i ve hře jsou prvky představivosti ovlivňovány skutečností na základě získaných dovedností, formou soutěživosti, her s pravidly aj.

---

⁵¹ VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele* s. 303.

⁵² Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, s. 80.

⁵³ Srov. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 119.

⁵⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, s. 80.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 81-84.

- *Rozvoj paměti* – dítě si pamatuje události, které měly silný emocionální dopad, záměrná i spontánní paměť procházejí kvalitativními změnami a přechází jedna v druhou.
- *Rozvoj myšlení* – při učení začíná informace porovnávat, analyzovat a třídit, osvojuje si logické operace. Zde je na místě připomenout význam rozvoje myšlenkových schopností, které podněcují rozvoj tvořivosti, což potvrzují novější výzkumy, jak uvádí Vágnerová a Valentová.
Kohlberg klasifikuje období mladšího a středního školního věku od šesti až sedmi do jedenácti až dvanácti let *období konvenčního myšlení*.
- *S rozvojem myšlení souvisí i rozvoj řeči; vývoj řeči též souvisí s osvojením psaní a čtení* – řeč je základním předpokladem úspěšnosti ve škole.
- *Citové projevy* – jsou odlišné od projevů v předškolním věku, ustupuje naivní vztahovačnost, citové prožívání je regulováno dle norem; sociální status žáka ovlivňuje vztahy též v rodině.

Socializace a emocionální vývoj:⁵⁶

- Nástup dítěte do školy představuje zásadní změnu v jeho životě. Získává nové společenské postavení, vystupuje v roli žáka a zároveň spolužáka. Je žákem školy i členem školní třídy, školní skupiny, která významně ovlivňuje jeho sociální vývoj.
- Období počáteční školní docházky charakterizuje rozvoj sebevědomí dítěte, extroverze a družnost.
- V rámci třídního kolektivu se vyvíjejí vztahy mezi dětmi. Pro rozvoj skupinového citění je potřebný cit solidarity, který se utváří po osmém roce.
- Citové projevy mladšího školáka jsou odlišné od projevů v předškolním věku. Ustupuje *citová labilita a impulsivita*, dítě naivně vše nevztahuje na sebe, reguluje své chování podle stanovených norem.

Charakteristické činnosti:⁵⁷

- Děti mají velkou potřebu pohybu, rády si hrají ve skupině. Oblíbené jsou pohybové hry, společenské hry a kreslení.
(Uvedené činnosti souvisejí s realizovaným výtvarným projektem „Sluníčko“.
Projekt je popsán a hodnocen v praktické části).

⁵⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, s. 84.

⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 86.

- Děti procházejí obdobím tzv. schematické kresby, projevující se ve vnímání výtvarných projevů. Od sedmého roku si dítě uvědomuje anatomické zákonitosti, zobrazuje postavy v činnosti, které např. něco nesou, drží, dělají apod. Kresby jsou realistické, opírají se o to, co dítě zná.
- Hry jsou prostředkem postupného osvojování dovedností a získávání nových poznatků, což dětem přináší radost, protože rády poznávají nové věci.⁵⁸

Osvojování dovedností se budeme věnovat v praktické části v rámci projektu „Sluníčko“, v němž rozvíjíme kromě jiných činností – kreslení. Mišurcová a Severová uvádějí, že děti své náměty dlouho nepřipravují, bezprostředně jednají.⁵⁹

Smyslem dětské hry není určitý výsledek, ale jde o samotnou činnost. Výsledek podmiňuje hru provádět, na jedné straně dítě vytváří, a na druhé straně své výsledky bez váhání ničí viz praktická část⁶⁰.

Zájmová oblast:

- Objevují se prvopočáteční zájmy, které obvykle nemají trvalý charakter, jsou nestálé. Zájmy a potřeby jsou motivy jednání.⁶¹
- Zájmy jsou různorodé, mohou se v budoucnu upevnit nebo změnit. Dítě potřebuje pomoc dospělého, který dítě vede, podporuje a směřuje k cíli.⁶²

1.5 Vymezení pojmu hra

Pedagogický slovník uvádí, že se jedná o „formu činnosti, která se liší od práce i od učení. Člověk se hrou zabývá celý život, avšak v předškolním věku je vůdčím typem činnosti. Hra má řadu aspektů: aspekt poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační aj. Zahrnuje činnosti jednotlivce, dvojice, malé i velké skupiny. Existují hry, k jejichž provozování jsou nutné pomůcky (hračky, nástroje, apod.). Většina her má podobu sociální interakce s formulovanými pravidly.“⁶³

⁵⁸ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 17.

⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 37.

⁶⁰ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 43.

⁶¹ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 30.

⁶² Srov. HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*, s. 16.

⁶³ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 75.

Dle Schillera „je hra ideální formou lidské činnosti, je protikladem vážných životních činností a projevem nadbytku životních sil“.⁶⁴

Přehled psychologie uvádí, že hra je „chování nesměřující k určitému cíli a při kterém se střídají fáze napětí a uvolnění, a proto je možné hru několikrát opakovat“. Pomocí hry si dítě rozšiřuje svoji zkušenost, může si vyzkoušet různé situace. Zároveň hra podporuje tvořivost a kreativitu.⁶⁵

Hra je též svobodným a dobrovolným rozhodnutím zúčastněných, představuje zábavu a potěšení, není povinná.⁶⁶

Hra představuje pro dítě základní nejpřirozenější činnost. Jejím prostřednictvím se může dítě seberealizovat.⁶⁷

Při plánování hry lze postupovat podle bodů, které uvádí autorky vzdělávacího programu Gardošová a Dujková:⁶⁸

- Společně s dětmi se domluvíme na tématu
- Vycházíme z toho, co už víme
- Uvedeme, co se chceme naučit
- Jak se naučíme nové, co budeme dělat
- Hodnotíme

1.5.1 Výtvarná hra

Kreslení patří k činnostem, které děti preferují.⁶⁹

„Výtvarná výchova potažmo hra, je prostředkem k uvolnění schopností a slouží k posouzení vlivů, které na dítě působí“.⁷⁰

Dětské kresby mají svoje typické znaky. V kresbě vidíme vnější prostředí, které dítě obklopuje. Tím rozumíme vliv sourozenců, rodičů, pedagoga, prostředí školy, země, ve které žije, apod. Dětská kresba je vyjádřením představy o skutečnosti, dítě ji zobrazuje tak, jak ji vnímá – co je důležité, to je větší, protože zobrazenému větších rozměrů přikládá větší význam. Dítě rádo používá barvy.⁷¹

---

⁶⁴ Srov. MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 39.

⁶⁵ KERN, H. et al. *Přehled psychologie*, s. 141.

⁶⁶ Srov. ŠIMANOVSKÝ, Z.; MERTIN, V. *Hry pomáhají s problémy*, s. 8.

⁶⁷ KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole a praxi*, s. 14.

⁶⁸ GARDOŠOVÁ, J.; DUJKOVÁ, L. et al. *Vzdělávací program Začít spolu*, s. 63.

⁶⁹ KERN, H. et al. *Přehled psychologie*, s. 145.

⁷⁰ UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 76.

⁷¹ Srov. UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 75-95.

Dle Uždila, dětský výtvarný projev hodnotíme z hlediska požadavku autentičnosti, nezasahujeme do dětské kresby. Na děti klademe adekvátní požadavky, respektujeme věkové zvláštnosti (psychologické přiměřenosti výtvaru týkající se zvládnutí techniky a využití zájmu dítěte). Dodržujeme požadavek opravdovosti, necháme děti problém řešit samostatně, neilustrujeme poznatky a myšlenky. Dbáme na požadavek původnosti, působivosti, výrazových prostředků. Můžeme přispět radou o plošném řešení, barevnosti, ukázkou dětských prací apod. Podporujeme požadavek tvořivosti, který má blízko k originalnosti. Též dodržujeme požadavek technické správnosti a čistoty, což znamená, že rozumíme výrazovým možnostem určité techniky. Vycházíme ze základních dovedností, které tvoří vžitě techniky – pastel, akvarel, krycí barvy.⁷²

Výtvarná hra je jednou z možností, jak využít výtvarné aktivity ve výchovné práci. Dětské výtvarky uspokojují nejenom potřeby vývojové, ale též sociální, estetické aj.⁷³

Výzkumy, na něž poukazují autorky publikace „*Děti, hry a umění*“ potvrzují pozitivní vliv účasti dospělého ve hře s dětmi. Dítě bere ve hře dospělého jako rovnocenného partnera. Tato skutečnost mu přináší opravdové uspokojení.⁷⁴

Na základě spolupráce dítěte a dospělého se formují vztahy dítěte k lidem, ke kultuře, což podněcuje rozvoj jeho osobnosti. Dítě pak zastává optimistický pohled na život, získává sebevědomí, je samostatné a aktivní, identifikuje se s osobami, k nimž má kladný vztah a dodejme, že nachází sebe sama. Společné hraní utváří dovednosti a rozvíjí vědomosti, nadání a schopnosti, potřeby, postoje, charakterové vlastnosti.⁷⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že by se rodiče měli zajímat o činnosti svých dětí a co nejvíce se zúčastňovat různých aktivit svých potomků.⁷⁶

Výhody uvedené spolupráce rozvádím v praktické části v rámci výtvarného projektu „Sluníčko“.

1.6 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova je pojem, se kterým se stále častěji setkáváme v dnešním světě. Český pedagogický slovník charakterizuje multikulturní výchovu jako „*snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné*

⁷² UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 100-109.

⁷³ MIŠURCOVÁ, V.; SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*, s. 44.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 20.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 20.

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 20.

*kultury než vlastní. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, jiných kultur apod.*⁷⁷

Pro srovnání můžeme uvést definici z Encyklopedie pedagogického výzkumu: „*Multikulturní výchova je příprava na sociální, politické a ekonomické reality, které žáci prožívají v kulturně odlišných lidských stycích*“.⁷⁸

Z hlediska tématu bakalářské práce si vymežíme základní pojmy: etnikum, kultura, kulturní vzorce.

- *Etnikum – skupina lidí, kteří mají společný etnický původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu*“.⁷⁹
- *Kultura – Murphy definuje kulturu jako systém hodnot a společenských norem, ze kterých vycházejí příslušníci společnosti a které během socializace předávají dalším generacím*.⁸⁰
- *Kulturní vzorce – Průcha s odkazem na Velký sociologický slovník definuje pojem jako „systém forem chování hodnot a norem charakteristický pro danou společnost. Je přejímán, napodobován prostřednictvím socializace jedinců, je součástí kulturní tradice (zvyky, obyčeje)“*.⁸¹

Definice multikulturní výchovy poukazují na adaptaci na nové podmínky. Přizpůsobování nese různá rizika, např. v oblasti komunikace, vytváření předsudků vůči jiným etnickým skupinám, uznávání rozdílných hodnot apod.

1.6.1 Multikulturní výchova ve školní družině

Žáky českých škol se dostávají i děti cizinců, kteří přicházejí do České republiky. Děti ve škole plní povinnou školní docházku, navštěvují školní družinu, kde tráví svůj volný čas s dětmi z majoritní skupiny.

Jak vidíme, multikulturní výchova má své opodstatněné místo i v zájmovém zařízení. Z tohoto důvodu je zapotřebí připravit majoritní i minoritní skupiny na vzájemné setkávání, přestože společné soužití ve škole, školní třídě, školní družině a oddělení školní družiny umožňuje pedagogickým pracovníkům i dětem pochopit, že mají podobné problémy i potřeby.

---

⁷⁷ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum*, s. 41.

⁷⁸ Tamtéž, s. 41.

⁷⁹ PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum*, s. 18.

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 32.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 33.

Pomáháme-li dětem z rozdílných kultur a prostředí nacházet podobné nebo stejné společné znaky, potřeby a zájmy s ostatními, posilujeme jejich sounáležitost a dobré vztahy. Též poznáme jejich odlišné kulturní hodnoty, aniž bychom se jich nějak nepatřičně dokli. Proto má multikulturní výchova takový význam.⁸²

Její uplatňování přispívá ke zmírňování či eliminaci negativních předsudků dětí majoritní populace vůči příslušníkům etnických minoritních skupin. Prostřednictvím tohoto výchovně-vzdělávacího procesu si jednotlivci vytvářejí pozitivní postoj k příslušníkům jiné kultury, což se navenek projevuje respektujícím chováním vůči odlišným jedincům či skupinám, pochopením.

Je zapotřebí pochopit odlišnosti v souvislosti s kulturní orientací a s ní spojenou socializací. Lašek v Sociální psychologii II uvádí pro porovnání rozdílů národy „Východu na jedné straně a národy „Západu na straně druhé. První skupina klade důraz na individualismus a úspěch, a druhá skupina naopak preferuje důvěru a spolupráci. Svá tvrzení opírá o výzkumy Smitha a Bonda.⁸³

Výzkumy dále potvrzují, častější výskyt spolupráce u dětí, které jsou za ni odměňovány jako skupina. Pokud má odměna individuální podobu, spolupráce je nižší. Též bylo prokázáno, že děti žijící na venkově více spolupracují. Městské děti mají tendence k soutěživosti a rivalitě.⁸⁴

Multikulturní výchova má procesuální význam, ale existuje i jako „vzdělávací program, který zabezpečuje žákům z etnických, náboženských a jiných minorit takové učební prostředí a takové vzdělávací obsahy, jež jsou přizpůsobeny specifickým jazykovým, psychickým a kulturním potřebám těchto žáků“.⁸⁵

Multikulturní výchova je zařazena jako tzv. průřezové téma v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a je též součástí vzdělávacího programu pro školní družinu. Toto tvrzení mohou potvrdit na základě praxe ve školní družině.

Poznávání různých kultur a tradic lze prostřednictvím metod, které jsou založeny na spolupráci a vzájemné podpoře dětí. Jimi jsou např. diskuse. Člen skupiny předkládá

---

⁸²Srov. CÍLKOVÁ, E.; SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu. Poznáváme jiné národy*, s. 11-12.

⁸³Srov. LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*, s. 133.

⁸⁴Srov. tamtéž, s. 133.

⁸⁵PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum*, s. 43.

svůj názor, ostatní naslouchají a na mluvené slovo poté reagují. Děti se učí respektovat názor jiných a otevřeně reagovat.⁸⁶

Další neméně významnou metodou jsou tzv. výukové projekty. Jedná se o metodu, která přesahuje školní třídu, oddělení školní družiny, zaměřuje se na významné problémy ve společnosti a do spolupráce vtahuje rodiče či širší veřejnost. Dnes školní družina běžně volí do své obsahové náplně projektové týdny nebo dlouhodobé projekty.⁸⁷

Jako příklad mohu uvést projekt „Sluníčko“, který je součástí praktické části bakalářské práce, a který má význam pro utváření pozitivních vztahů mezi dětmi.

*„Ocenit na druhých to, co je jejich předností, co je jiné a zajímavé, a souhlasit s tím, to dokážeme nejlépe v otevřené a vstřícné atmosféře“.*⁸⁸

Pro děti je taktéž důležité, poznat a pochopit odlišné povahové rysy, projevy životního stylu, zvláštnosti komunikace různých etnik. K tomuto cíli lze využít námětové hry, dramatizaci příběhů, didaktické hry aj. Přínos vidíme v prožívání. Děti napodobují postavy, chování a jednání. Hraní rolí přináší aktérům velký prožitek.⁸⁹

Při realizaci multikulturní výuky je dobré použít takovou metodu, která zajistí pedagogovi individuální přístup a spolupráci dětí, protože klasická frontální metoda nepřipouští kooperaci. Z tohoto důvodu jsou výhodné činnosti ve dvojicích nebo ve skupinách.⁹⁰

Tyto nové organizační formy vedou ke vzájemné pomoci, podporují vzájemné poznávání, což vede k toleranci a respektu toho druhého. Můžeme říci, že skupinové práce jsou nejenom ve školní družině nástrojem ke vzájemnému porozumění a spolupráci.⁹¹

---

⁸⁶ Srov. MAŇÁK, J. Možnosti školy v multikulturní výchově. In *Multikulturní výchova v teorii a praxi*, s. 26.

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 26.

⁸⁸ ČERMÁKOVÁ, J. H.; Ty + Já = kamarádi, s. 8.

⁸⁹ Srov. GULOVÁ, L.; ŠTĚPAŘOVÁ, E. ed *Multikulturní výchova v teorii a praxi*, s. 26.

⁹⁰ Srov. tamtéž, 26-27.

⁹¹ Srov. MAŇÁK, J. Možnosti školy v multikulturní výchově. In *Multikulturní výchova v teorii a praxi*, s. 27.

1.7 Obecné cíle, poslání a funkce školní družiny

Školní družina je školským zařízením pro zájmové vzdělávání. Má svoje specifické prostředky, kterými naplňuje obecné cíle vzdělávání dané školským zákonem.⁹²

*„Dnem 1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon č. 472/2011 Sb., kterým se mění školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů“.*⁹³

Školní družiny vznikají při základních školách, jsou zřizovány podle zákona č. 76/1978 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Řídí se vyhláškou MŠMT ČR č. 87/1992 Sb., o školních družinách a školních klubech.⁹⁴

Školské zařízení je určeno pro žáky prvního stupně základní školy. Děti jsou rozděleny do oddělení, jejichž kapacita se naplňuje do počtu 30 žáků.⁹⁵

Cíle výchovy:

- všestranně harmonicky rozvinutý člověk
- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj komunikačních dovedností
- rozvoj sociálních kompetencí
- rozvoj občanských, činnostních a pracovních
- rozvoj kompetencí k naplnění volného času⁹⁶

Funkce školní družiny:

Výchova ve volném čase a k volnému času. Tzn., že děti ve školském zařízení tráví svůj volný čas a na základě volnočasových činností a v nich získaných praktických dovedností jsou vedeny k využití volného času.⁹⁷

Druhy činností ve školní družině:

- *Odpočinkové činnosti*
- *Rekreační činnosti*
- *Zájmové činnosti*

---

⁹² Srov. Holeyšovská, A. *Zájmová činnost ve školní družině*, s. 13.

⁹³ Převzato z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

⁹⁴ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>

⁹⁵ HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. et al. *Školní družina*, s. 12.

⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 12-13

⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 16

- *Příprava na vyučování*

Mezi uvedenými činnostmi nelze vést pevnou hranici.⁹⁸

1.7.1 Školní vzdělávací program pro školní družinu

*„Vzdělávání ve škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školního vzdělávacího programu, který vymezuje povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Pro školní družinu se rámcové vzdělávací programy nevydávají“.*⁹⁹

Ředitel školy, jejíž součástí je školní družina, vydává školní vzdělávací program školní družiny. Školní vzdělávací program pro vzdělávání ve školní družině obsahuje *„konkrétní cíle vzdělávání; délku, formy, obsah, časový plán vzdělávání; podmínky přijímání uchazečů, průběhu vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami; popis materiálních, personálních, ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce“.*¹⁰⁰

Součástí vzdělávacího programu školní družiny jsou klíčové kompetence a jejich východiska. Jedná se o *klíčové kompetence k učení, řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, činnostní a pracovní, k naplnění volného času.*¹⁰¹

Volnočasové kompetence jsou specifické pro zájmové vzdělávání, přispívají k aktivnímu využívání volného času a podílejí se na duševní hygieně. Rozvíjejí zájmy a nadání.¹⁰²

Pro praktickou část jsou kromě jiného významné právě kompetence sociální:¹⁰³

- *jedinec spolupracuje ve skupině*
- *podílí se na vytváření příjemné atmosféry ve skupině*
- *přispívá k diskusi a respektuje názory druhých*
- *rozvíjí sebedůvěru a pocit sebeúcty, sebeuspokojení*

Dle školského zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který vstoupil v platnost dne 1. ledna 2005, má každá škola povinnost vytvořit školní vzdělávací program s realizací od 1. září 2007. Školy v nich rozpracovávají rámcové programy,

⁹⁸ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. et al. *Školní družina*, s. 16-17.

⁹⁹ HEŘMANOVÁ, J.; MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*, s. 7-8.

¹⁰⁰ *Tamtéž*, s. 8.

¹⁰¹ *Tamtéž*, s. 79-86.

¹⁰² Srov. HOLEYŠOVSKÁ, A.; *Zájmová činnost ve školní družině*, s. 14.

¹⁰³ Srov. HEŘMANOVÁ, J.; MACEK, M. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*, s. 83-84.

které obsahují plánované učivo. Zvláštní postavení mají tzv. průřezová témata, která reagují na aktuální otázky současné společnosti.¹⁰⁴

Jedním z nich je i multikulturní výchova, o níž se pojednává v šesté podkapitole teoretické části

Školní vzdělávací programy vycházejí z Rámcového programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Jak uvádí Kot'a v „Pedagogice pro učitele“, RVP ZV obsahuje „*pojetí a cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata, učební plán, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání žáků mimořádně nadaných*“.¹⁰⁵

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání a představují státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů vedle Bílé knihy, která formuluje obecné záměry a rozvojové programy pro rozvoj vzdělávací soustavy v České republice.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. (eds). *Pedagogika pro učitele*, s. 290.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 94.

¹⁰⁶ Srov. tamtéž, s. 94.

2 Praktická část

Projekt „Sluníčko“ byl realizován ve školní družině při ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích. Abychom získali ucelenou představu o realizaci projektu, popíšeme si zmiňované zařízení, seznámíme se s prostorami, které souvisí s uskutečněním jednotlivých výtvarných her, jež jsou součástí projektu. Poté se zaměříme na záměr projektu, zpracování plánu, provedení projektu a závěrečné vyhodnocení projektu.

2.1 Školní družina při ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích

Školní družina je nedílnou součástí základní školy, je základním článkem zařízení výchovy mimo vyučování. ZŠ Dukelská je škola v centru města. Právní subjektivita školy je potvrzena zřizovací listinou s účinností od 1. 1. 1996. Od 1. 1. 2001 je zřízena jako samostatný právní subjekt Základní škola, Dukelská 11, České Budějovice, odloučené pracoviště Základní škola Nové Hodějovice. Od 11. 11. 2003 užívá škola statut „fakultní školy“.

Provozní doba školní družiny se vymezuje na ranní provoz (od 6.00 do 7.40 hodin) a na odpolední provoz (od 11.40 do 17.00 hodin). Provoz družiny je podřízen nárokům dětí, rodičů i školy.

Školní družina je přednostně určena pro žáky 1. stupně ZŠ. O přijetí žáka do školní družiny rozhoduje ředitelka školy na základě písemné přihlášky.

Zájmové vzdělávání ve školní družině je poskytováno po dobu 10 měsíců daného školního roku. V době podzimních, vánočních, jarních nebo velikonočních prázdnin se činnost školní družiny řídí potřebami a zájmem rodičů. Provoz školní družiny stanovuje „Vnitřní řád školní družiny“. Strategie ŠVP školní družiny je konfigurována na období pěti let.

Školní družina respektuje individualitu každého žáka, vytváří přiměřené prostředí pro jeho všestranný rozvoj. Při výběru činností ve školní družině, při motivování a hodnocení žáka je brán ohled na integraci těch, kteří mají speciální vzdělávací potřeby. Činnosti jsou přiměřené věku dětí, možnostem a okolnostem. Konkrétní

náměty obsahu vzdělávání s rozvíjejícími kompetencemi jsou rozpracovány ve Školním vzdělávacím programu školní družiny „Náš svět“.

Škola zřizuje 7 oddělení školní družiny, která jsou pojmenována podle barev duhy (Duhová družina). Oddělení pracují pod vedením kvalifikovaných a zkušených vychovatelek se specializací na hudební výchovu, výtvarnou a tělesnou výchovu.

Škola je příspěvková organizace. Pobyt ve školní družině je za úplatu. Platby za pobyt dětí ve školní družině stanoví Obecně závazná vyhláška statutárního města České Budějovice č. 10/2003.

Budova školy je památkovým objektem. Škola sídlí v třípodlažní podsklepené budově z počátku minulého století. Ke škole přiléhá dvůr. Vzhledem ke stáří budovy a umístění v centru města není v areálu školy pozemek pro pohybové a sportovní vyžití žáků v rámci tělesné nebo mimoškolní výchovy.

Na úspěšném působení školní družiny se podílí mimo jiné i odpovídající prostředí. Družina pro svou činnost využívá školní třídy, které se v době mimo vyučování mění v herny. Svým vybavením a uspořádáním odpovídají potřebám dětí mladšího školního věku. Prostor třídy umožňuje činnosti ve skupinách, dává příležitost k odpočinku, umožňuje zájmové i hravé aktivity organizované i spontánní. ŠD se snaží uspořádáním nábytku podporovat komunikaci mezi dětmi. Z tohoto důvodu je část místnosti vyhrazená hraní na podlaze, která je kryta kobercem. Děti mají též k dispozici polštáře a podložky. Pro zájmové a pracovní činnosti slouží stoly a židličky. Lze je uspořádat tak, aby děti na sebe viděly a při činnosti mohly mezi sebou komunikovat. Hlavním kritériem uspořádání prostoru je bezpečnost dětí.

Třídy jsou vybaveny nábytkem, který odpovídá výškovým proporcím dětí. Protože šest oddělení pracuje ve standardních školních třídách, vychovatelky většinou pro činnost školní družiny po vyučování upravují prostor místnosti – především rušením frontálního uspořádání lavic.

Zařízení a vybavení ve školní družině splňují estetická kritéria. Jsou čisté, udržované.

Děti jsou vedeny k šetrnému zacházení. Dobrou vizitkou družiny je výzdoba, která se obměňuje a využívá výtvorů tvořivosti dětí.

Školní družina se podílí na realizaci Školního vzdělávacího programu „Škola pro život“. Klíčové kompetence jsou v její činnosti zaměřeny především na výchovu. Díky vytvořenému programu „Náš svět“ dochází k určitému propojení s činností školy. Tím

je posílena motivační i obsahová stránka u mnoha aktivit. Školní družina není pokračováním vyučování, má svá specifika, poskytuje dětem rekreaci, odpočinek, rozvíjení zájmů a smysluplnou náplň volného času.¹⁰⁷

2.2 Projektování ve školní družině

Uvedený projekt „Sluníčko“ vzniká s úmyslem rozvíjet prosociální dovednosti dětí prvního stupně základní školy navštěvující školní družinu.

Tematický plán

Téma: „Sluníčko“

Cíl:

- rozvíjíme fantazii, citlivost pro barevnou kompozici
- rozvíjíme práce s barvou na netradiční dřevěný podklad materiál
- rozvíjíme pro tvarovou kompozici
- rozvíjíme kreslířské schopnosti při tematické kresbě barevnými voskovkami
- učíme se zklidnění
- učíme se posuzovat na základě citového prožitku
- spolupracujeme ve skupině a tvoříme ve skupině
- rozvíjíme trpělivost
- nasloucháme
- uvědomujeme si změny v probouzející se přírodě
- výtvarnou formou si osvojujeme skutečnost
- zrakové vnímání
- učíme se vnímat přírodní tvary
- rozvíjíme cit k okolí
- učíme se způsobilosti mezilidských vztahů (pohled, úsměv, pozdrav)
- učíme se vést rozhovor, rozvíjíme komunikaci
- uvědomíme si význam pravidel v mezilidských vztazích
- nácvik rychlé reakce
- darování

---

¹⁰⁷ Dostupné na: <http://www.zsdukelska.cz/>

Obsah – výtvarné hry na téma:

- „Žlutá pohádka“
- „Jarní slunce“
- „Slunce už vysouší loužičky“
- „Sluníčko“

Způsob dosažení cíle:

- četba, kresba, diskuse, hra v přírodě
- vyprávění, písnička, hra, kolorovaná kresba
- zážitky z deštivého dne, písnička, hra, lepení provázku, tisk z provázku
- písnička, hra, malba, reflexe
- výstava výtvarných prací: „Svítlí a hřeje“

Časová dotace: 10 hodin

Realizace: (ranní ,odpolední a koncová) školní družina

Prostředí: výtvarný ateliér, třída, příroda

Hodnocení: průběžně a celkové hodnocení proběhne po dokončení všech výtvarných témat

Realizace projektu dle projektování výtvarných her s využitím členění výtvarných her podle Vondrové.¹⁰⁸

2.2.1 „Žlutá pohádka“

Technika kresby

Práce ve trojici

Prostředí pro výtvarnou hru: výtvarný ateliér, park u školy

Cíl výtvarné lekce:

Rozvíjet fantazii a citlivost pro barevnou kompozici. Schopnost tvořit a spolupracovat ve skupině. Opakování kresby. Učíme se posuzovat na základě citového prožitku, učíme se zklidnění, spolupracujeme ve skupině, nasloucháme.

Motivace a hra:

Seznámení s knihou „Duhové pohádky“ a tématem – sluníčkem. Kresbu prašnými pastely děti dobře zvládají, proto technika je pro ně opakováním a není třeba jim ji zvlášť připomínat. Zvědavost spíše budí barevné fólie.

Potřeby: sluníčko ze žlutého papíru, krepový papír v několika odstínech žluté barvy, kniha „Duhové pohádky“.

Příprava: Na koberci je žlutá kompozice (sluníčko, krepový papír v různých odstínech žluté barvy, kniha „Duhové pohádky“ otevřená na straně deváté).

Protože zmiňovaná lekce probíhá těsně po obědě, nabízí se jako motivační prostředek četba, která splňuje požadavek klidové činnosti. Děti se usadily do kruhu na koberec, v jehož středu byla žlutá kompozice. Ta sama o sobě navozovala téma. Představila jsem dětem pohádkovou knihu a přečetla jsem „Žlutou pohádku“.

„Žlutá pohádka“

„Žluté sluníčko rozzářilo celý kraj.

Líbezná holčička s velkou žlutou mašlí se rozběhla po voňavé žluté trávě. Všude žlutě svítily třpytivé korálky rosy a voněly žluté pampelišky.

Holčička Vlastička objevila žlutou houpačku. Začala se houpat s větrem o závod. A najednou, co to vidí? V trávě si důležitě vykračuje velká husa a za ní se batolí žlutá

---

¹⁰⁸ VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti.*

housátka. Vlastička si chtěla jedno housátko pohladit, ale nepovedlo se jí to. Husa natáhla dlouhý krk a začala hrozivě syčet. Vlastička se polekala a začala plakat. A najednou, bum! Huse na rozzlobený zobák spadl velký žlutý míč. Za ním běžel zachránce. Kluk s odřenou bradou a žlutým míčkem. Jirka. Odehnal husu a utěšil Vlastičku. Nabídl jí velký žlutý bonbón a pohoupal ji na houpačce.

Vlastička se posadila do trávy a upletla sobě a Jirkovi věneček ze žlutých pampelišek. Když si věneček oba dali na hlavu, připadali si jako princ a princezna. Velký keř byl jejich hrad. Ptáčkové jim zpívali nad hlavou a celý svět voněl a voněl.

Děti si připadaly jako v pohádce.

Potom se vzaly za ruce a jen tak šly spolu žlutým prozářeným světem s rozesmátou pusou od ucha k uchu.

Žluté sluníčko jim teple svítilo na cestu a moudře pokyvovalo hlavou. Celý svět byl zářivě žlutý, radostný a šťastný. Voněl láskou, něhou a dobrotou“.¹⁰⁹

Po pohádce následuje rozhovor o přečteném příběhu a hra „*Jaké jsem měl/a ráno*“. Děti mimicky zahrají, jak se ráno cítily. Tvářily se vesele, ospale, čile... Hru rozvíjely otázky: Co by nám náladu zlepšilo? Jak se cítím nyní?¹¹⁰

Výtvarná činnost:

Potřeby: čtvrtky A1, vodové barvy, štětec, nádoba na vodu křídové pastely, fixativ, černá tuš, špejle

Příprava: Děti si připravily pracovní místa u stolečků. Rozdělily se do skupin po třech. Na papír skupiny namalovaly rám vodovými barvami. Poté kreslily barevnými křídami sluníčko. Pastely rozmazávaly prsty. Zaschlý rám barevně zvýraznily pastely.

Zakončení: Hotová díla skupiny představily ostatním. Hovořili jsme o průběhu společné práce, hodnotily jsme spolupráci a možnost vlastní realizace.

Děti jsou na práci ve skupinách zvyklé. Během tvořivé činnosti se domlouvaly, řešily barevnost a využití plochy. Během diskuse ochotně sdělovaly své názory a své obavy (např. z hodnotící známky, ze střetnutí o přestávce na školní chodbě, z rozvodu rodičů, z nemoci mladšího sourozence, aj.).

¹⁰⁹ ŠEDÝ, J. *Duhové pohádky*, s. 9.

¹¹⁰ FICHNOVÁ, K.; SZOBIOVÁ, E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*, s. 69-70.

Po výtvarné lekci následovala vycházka do parku před školou, kde jsme na chvíli nechali na sebe působit dětská díla přímo v přírodě a poslali jsme si po kruhu jiskřičku dobré naděje. Potom jsme si vyprávěli zážitky ze situací, kdy nám někdo pomohl, nebo naopak pomoc jsme poskytli tomu, kdo ji potřeboval. V parku jsme si zahráli hru Na hejno hus. Hra spočívala ve výměně předních a zadních pozic.¹¹¹ Tímto chci ukázat možnost návaznosti další činnosti, v našem případě rekreační činnosti na samotný výtvarný projekt, přesněji na jeho dílčí část – výtvarnou lekci.

2.2.2 „Jarní slunce“

Kolorovaná vosková kresba

Práce pro jednotlivce

Prostředí pro výtvarnou hru: školní třída (oddělení školní družiny)

Cíl výtvarné lekce:

Rozvíjet fantazii a citlivost pro barevnou a tvarovou kompozici. Uvědomit si změny v probouzející se přírodě.

Motivace a hra:

Děti jsem motivovala následujícími slovy: „*V březnu nastupuje jaro. Sluníčko na obloze déle svítí, den se prodlužuje. Březnové sluníčko si užíváme především venku. Chodíme na procházky a hrajeme si v přírodě. Je to též vhodná doba k pozorování změn v přírodě. Roste tráva, objevují se první jarní květinčky. Příroda se obléká do jarních barev. Jaro přivoláme do třídy písničkou „Jarní slunce“. Necháme mezi nás vstoupit sluníčko, které má paprsky ze samých jarních květiček. Uhodnete název písničky, kterou představuje dekorace na koberci?“*

Potřeby: klávesy a dekorace sluníčka v košíčku, který představuje kočár, papírové květiny (vyráběli jsme v pracovních činnostech), obláček

Příprava: Ve třídě jsme utvořily dva soustředné kruhy. Drželi jsme se za ruce a chodili po kruhu. Společně jsme zpívali jednoduchou písničku „Jarní slunce“ s doprovodem hry na klávesy. Text písničky napsal Václav Čtvrtek a hudbu složil P. Eben. Poté děti usedly do lavic. Stolky novou sestavou rušily frontální uspořádání ve třídě.

---

¹¹¹ Srov. FICHNOVÁ, K.; SZOBIOVÁ, E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*, s. 78-79.

Písnička: „Jarní slunce“

*„Vozilo se na jaře, tralalalalá,
slunce v zlatém kočáře, tralalalalá,
tralá, tralá, tralalalalá.“*

*Kampak jedeš, sluníčko? Tralalalalá,
za tři hory, Ančičko, tralalalalá,
tralá, tralá, tralalalalá.“*

*Přivezu ti zlatý klíč, tralalalalá,
jmenuje se petrklíč, tralalalalá,
tralá, tralá, tralalalalá“.*

Výtvarná činnost:

Potřeby: čtvrtky (čtvercového formátu), voskové pastely, vodové barvy, štětec, nádoba na vodu, noviny jako podložka na stolečky

Příprava: Děti si připravily pracovní místa a kreslily voskovými pastely. Sluníčko, květiny a trávu, pozadí kolorovaly vodovými barvami.

Reflexe a hra: Hotová díla děti položily na koberec a posadily se okolo nich. Následovala reflexe a rozhovor o květinách. *„Některé kytičky mají různá jména: pampeliška, tulipán, aj. V různých zemích se květinka nazývá různě. Představte si, že jste v pohádkové zemi, kde lidé mluví jinou řečí než my. Zkuste vymyslet, jak by se jmenoval tulipán, zvoneček, ...“*

Zakončení: úsměv a pozdrav.

2.2.3 „Slunce už vysouší loužičky“

Tisk z provázku

Práce pro dvojice

Prostředí pro výtvarnou hru: první část je realizována v ateliéru, druhá – tisk bude probíhat ve školní třídě (oddělení školní družiny)

Cíl výtvarné lekce:

Rozvíjet dovednost práce s barvou na netradiční materiál – provázek. Rozvíjet výtvarné tvoření na základě citového prožitku. Vést děti ke spolupráci, trpělivosti.

Motivace a hra:

Samotné výtvarné lekci předcházela exkurze do Baletu Jihočeského divadla. K motivaci jsem využila velký zážitek z návštěvy tanečního souboru. Asociace tréninku tanečnicků vyvolala v mé mysli techniku práce s provázkem, který trpělivě pomalu namáčím do lepidla a přikládám na papír. Toho jsem využila k realizaci následující výtvarné lekce.

Ve třídě jsme si krátce připomněli zážitky z deštivého odpoledne stráveného v divadle. Potom jsme zazpívali písničku z *Večerníčku* „*Příběhy včelích medvídků*“: „*Slunce už vysouší loužičky*“ od Z. Svěráka za doprovodu hry na klavír.

Písnička:

„*Slunce už vysouší loužičky*“

Slunce už vysouší loužičky,

Nebudou studené nožičky,

Slunce má k sušení vlohy,

Osuší mé dlouhé nohy.

Žádný vítr, žádné blesky,

to je hezky, to je hezky.

Teplý vánek houpe tě,

*to je hezky na světě“.*¹¹²

Po písničce jsme si povídali o počasí.

Výtvarná činnost:

Potřeby: čtvrtky (čtvercového formátu), tužka, nůžky, provázek, tekuté lepidlo Herkules, štětec, remakolové barvy, nádoba na vodu, noviny jako podložka na stolečky

Příprava: Děti se rozdělily do dvojic, připravily si pracovní místa, tužkou nakreslily jednoduchý tvar sluníčka a na linii lepily provázek, který namáčely do lepidla. Práce si žádala trpělivost a vzájemnou pomoc. Např. při přimačkování provázku koncem tužky. Takto vytvořené formy jsme kladli pod tabuli na stupínku. Poté jsme utvořili kruh na

---

¹¹² SVĚRÁK, Z. *Slunce už vysouší loužičky*, s. 46.

kobeci, sedli jsme si na barevné pěnové podložky a řešili jsme otázku, „*Co by se stalo, kdyby...*“¹¹³

Následující den jsme pokračovali v tvoření. Děti nanesly na provázek štětcem remakolové barvy a barvou pokryly i pozadí čtvrtky. Protože ve školní družině nemáme lis, tiskali jsme pomocí válečku. Děti zhotovily z každé formy dva tisky. Tisk byla pro nás velká výzva. Natištěná sluníčka na čtvrtce použijeme k dalšímu tvoření. Stanou se z nich desky na prázdninovou knihu, do které si budeme zapisovat zážitky z letního pobytu ve škole v přírodě na Šumavě, kam pojedeme letos o prázdninách v červenci.

Zakončení:

Hotová díla jsme uschovali pro pozdější prezentaci. Nebylo žádné sluníčko, které by se nepovedlo. Na závěr jsme se na sebe usmáli a poděkovali si navzájem za vzájemnou pomoc.

2.2.4 „Sluníčko“

V rámci dopravního týdne jsme pokračovali v realizaci výtvarného projektu „Sluníčko“. Potřebovala jsem spojit projekt s dopravní tematikou a bezpečnostními pravidly na silnici. Též jsme potřebovali dokončit sluníčka z pedigu připravované pro maminky ke Dni matek. Navázala jsem na pracovní činnosti, z nichž jsme měli sluníčka hotová.

Malba

Práce pro jednotlivce

Prostředí pro výtvarnou hru: školní třída (oddělení školní družiny)

Cíl výtvarné lekce:

Rozvíjet fantazii a barevnou i tvarovou kompozici. Práce s barvou na dřevěný podklad. Rozvíjet schopnost zklidnění. Uvědomit si význam pravidel v mezilidských vztazích. Zrakové vnímání. Návčik rychlé reakce.

Motivace a hra:

„*Děti, poznáte podle melodie písničku?*“

Na klavír jsem zahrála písničku („*Jarní slunce*“)¹¹⁴, kterou děti hned poznaly a společně jsme ji zazpívali.¹¹⁵

---

¹¹³ LISÁ, E. et al. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. Stupně ZŠ*, s. 96.

Následoval rozhovor o tom, jak je důležitá bezpečnost, dodržování pravidel v běžném životě.¹¹⁶

Diskutovali jsme o významu dopravních značek a o možnosti, že by značky neexistovaly. Děti takovou situaci popsaly jako: „*zmatek; každý si dělá, co chce; strach; nebezpečí;*“ aj. Z jednotlivých názorů jsme vyvodily, že pravidla jsou nutná, protože nám poskytují bezpečí, ochranu, pomáhají nám k udržení kázně a pořádku, respektu.

Po diskusi jsme si ve třídě zahráli hru Na sluníčko.¹¹⁷

Výtvarná činnost:

Potřeby: klavír, obrázek sluníčka

Příprava:

Připravila jsem si s předstihem velký obrázek sluníčka.

„Děti vytvořily dva soustředné kruhy. Vnější kruh měl o jednoho hráče více. Na znamení v podobě zvuku tamburíny se oba kruhy pohybovaly v opačném směru dokola. V daném okamžiku jsem zvedla obrázek sluníčka. Hráči se zastavili a každý se snažil vytvořit dvojici s některým hráčem druhého kruhu tak, že se zavěsil v loktech a zatočil se. Kdo neměl dvojici, končil hru a odpočíval u sluníčka.“¹¹⁸ Hru jsme opakovali do té doby, až se všichni „opalovali“.

Po kruhu jsme chodili, ve třídě jsme neběhali.

Následovala další hra „Cesta na oblaku“¹¹⁹ s cílem zklidnit děti. Děti se usadily na židličky. Následující text jsem se naučila z paměti.

„Posaďte se pohodlně a zavřete oči. Třikrát hluboce vydechněte. Chci vás pozvat k cestě na oblaku. Vyskočte, každý z vás, na nějaký bílý jemný oblak, který je nadýchaný jako kopec krásných měkoučkových polštářů. Oddávejte se pocitu, že máte nohy, zadeček i záda v objetí oblačného polštáře v naprostém pohodlí.

A teď pojedeme. Váš oblak pomalu stoupá k modrému nebi. Cítíte v obličeji vítr?“...

„Zde nahoře na nebi je úplný klid a mír.

---

¹¹⁴ EBEN, P. *Jarní slunce*, s. 98.

¹¹⁵ JÁNSKÝ, P. *Já, písnička*. s. 98-99.

¹¹⁶ LISÁ, E. et al. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. Stupně ZŠ*, s. 92-93.

¹¹⁷ *Časopis Pastelka – IX. programový ročník 2007/2008 – leden*. Stránky pro dospělé, s. 4.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, s. 4.

¹¹⁹ VOPEL, K. V. *Skupinové hry pro život 2*, s. 20.

Nechte oblak, aby vás zanesl na nějaké místo, kde budete šťastní. Představte si to místo úplně přesně. Je někdo nablízku? “... “Na tomto místě se cítíte zcela v bezpečí a šťastní. Chcete zde o něčem krásném snít?“ (30 vteřin)

„Usedněte zase na oblaka, nechte se odnést zpátky na své místo tady v místnosti. Sestupte z oblaku dolů a poděkujte mu, že vás tak krásně svezl... a teď se dívejte, jak oblak mizí... Narovnejte se, protáhněte se a osvěžení a čilí soustředte pozornost zase na to, co teď budeme dělat.“¹²⁰

Výtvarná hra

Potřeby: sluníčka z pedigu, akrylové barvy nebo remakolové barvy, štětec, nádoba na vodu, noviny jako podložka na pracovní plochu.

Příprava: Připravíme si pracovní místa u stolků. Každý kreslí obličej sluníčka dle své představy.

Zakončení: Hotová sluníčka jsme si společně prohlédli. Připomněli jsme si význam akce. Sluníčky podarujeme maminky k jejich svátku.

Ze všech výtvarných prací dětí jsme připravili výstavku s názvem „Svítlí a hřeje“ v prostorách školy. Expozici doprovázely snímky zachycující výtvarné tvoření.

2.3 Hodnocení realizace projektu

Při výtvarném projektu „Sluníčko“ jsem dbala na zásady etiky výzkumu, tudíž všichni rodiče dětí zapojených do projektu byli obeznámeni s průběhem projektu a dali k němu rovněž písemný souhlas.

Výtvarný projekt byl realizován ve školní družině při ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích s cílem pozitivně ovlivnit prosociální dovednosti dětí mladšího školního věku. Účastnickou skupinou byly děti ve věku 7–9 let Při plánování her jsem vycházela z Gardošové a Dujkové viz teoretická část.

Společně s dětmi jsem se domluvila na tématu Sluníčko. Navázala jsem na jejich zájem. Ve škole se všichni učili písničku o sluníčku a námětem jsme též reagovali na návštěvu planetária.

---

¹²⁰ VOPEL, K. V. *Skupinové hry pro život 2*, s. 20.

Z výše uvedeného vyplývá, že spoustu věcí děti o sluníčku znají, ale přesto téma nám dává posunout se dále. Měsíční projekt jsem plánovala s cílem posílit přátelské vztahy ve skupině.

Sluníčkem a hrami jsem chtěla obohatit vzájemné vztahy a tak působit na rozvoj sociálních dovedností dětí, které měly komunikací a vzájemným slušným jednáním rozvíjet spolupráci. Prostřednictvím výtvarných her děti měly zobrazovat realitu, tak jak ji vnímají a cítí. Svůj opodstatněný význam v celém projektu má komunikace, která je velice důležitá pro vzájemné porozumění mezi dětmi různého věku a různých etnik.

Vzájemné vztahy ve skupině budeme formovat na základě společných výtvarných aktivit a prostřednictvím jednotlivých her, které odpovídají věkovým zvláštnostem dětí mladšího školního věku. Činnosti je zapotřebí střídat, vzhledem k udržení pozornosti a též s přihlédnutím k pobytu po vyučování ve školní družině viz teoretická část: Charakteristika mladšího školního věku.

Díličními cíly v projektu byla spolupráce a tvoření ve skupině, rozvíjeli jsme trpělivost při práci s materiálem, fantazii a citlivost pro barevnou kompozici, tvarovou kompozici, rozvíjeli jsme kreslířské schopnosti při tematické kresbě barevnými voskovkami, pracovali jsme s barvou na netradičním dřevěném podkladě, připomněli jsme si zážitky z deštivého dne, učili jsme se posuzovat na základě citového prožitku, uvědomili jsme si změny v probouzející se přírodě, výtvarně jsme zobrazili jarní sluníčko, které svítí na květiny, přičemž jsme vycházeli z vlastních zážitků. Prostřednictvím her jsme se učili zklidnění, učili jsme se naslouchat, když druhý mluvil. Myslím si, že jsme citlivě přistupovali jeden k druhému, velice hezky a příjemným dojmem na nás působil vřelý pohled, úsměv a pozdrav. Děti v oddělení školní družiny jsou zvyklé se zdravit, při odchodu přejí zůstávajícím hezký den.

V hodnocení bych chtěla vyzdvihnout rozvoj komunikace, protože v současnosti, kdy vládou informačně-komunikační prostředky, děti neumějí přiměřeně komunikovat s okolím. Z tohoto důvodu se projekt zaměřil také na rozvoj řeči.¹²¹

V projektu využíváme techniky – kresbu, kolorovanou kresbu, malbu. Na začátku každé konkrétní lekce si hrajeme. Poté přistupujeme k výtvarné aktivitě. Ve výtvarném projektu poznáváme uvedené téma z různých stránek, přistupujeme k základnímu motivu z různých pohledů a v souvislosti s tímto ho výtvarně zpracujeme. Jednotlivé výtvarné hry spolu souvisely, vzájemně se doplňovaly.

---

¹²¹ Srov. LISÁ, A. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. stupně ZŠ*, s. 10.

Dle mého mínění se nám povedlo vytvořit sluníčko z pedigu a práci propojit s pravidly, které jsou pro život člověka důležité. Námět jsem plánovala na základě asociace. Pravidelná osnova představuje pravidla, normy, které musíme dodržovat. Připomeňme si např. bezpečnost, zásady slušného chování, hygienické zásady, apod. Protože jsme pracovali s předstihem, vytvořili jsme zároveň pěkné dárky, jimiž mohou děti maminky k jejich svátku obdarovat.

Realizace výtvarných her je doprovázena dětskými písničkami. Jedním z důvodů je ten, že dnešní děti dle mého názoru málo zpívají, většinou hudbu poslouchají. Druhým důvodem je možnost volitelných předmětů hudební výchova a výtvarná výchova na naší škole, mezi nimiž se rodiče dětí rozhodují. Snažím se o to, aby obě výchovy byly v zájmové činnosti ve školní družině rovnocenně zastoupeny.

Protože hra je nejpřirozenější aktivita dítěte, jak je sděleno na základě definice v teoretické části, má ve školní družině svoje opodstatněné místo. Při samotném rozpracování témat výtvarných her mi bylo podkladem členění jednotlivých fází výtvarné hry dle Vondrové.¹²²

Autorky Mišurcová a Severová poukazují na pozitivní vliv účasti dospělého ve hře s dětmi. Toto tvrzení opravdu mohu z praxe potvrdit. Podařilo se mi, ale i daří se mi zainteresovat rodiče do dění ve školní družině. Ochotně a rádi vítají každou nabídku z mé strany, která spočívá ve vzájemné spolupráci. Dětem takové společné setkání přináší opravdové uspokojení, viz pátá podkapitola o výtvarné hře. Dle mého názoru společné hraní učí děti přátelství, což je velmi důležité a vychovatelka by měla umožnit rodičům náhled do dění v oddělení školní družiny co nejvíce.

Se spoluprací též souvisí výstava „Svítlí a hřeje“, jejíž součástí byly jednotlivé výtvarné práce dětí. Hotové výtvary z jednotlivých lekcí byly vystaveny v prostorách školy. Expozici doplňovaly fotografie, které zachycovaly tvoření dětí a průběh výtvarných her.

Obecné cíle, poslání a funkce jsem zmínila v teoretické části, v praktické části jsem popsala konkrétné školské zařízení, které souviselo s realizací výtvarného projektu. Zmínila jsem se i o přínosu tvořivé činnosti na rozvoj prosociálních dovedností, které se formují cvičením prosociálního chování a především vzorem.

Byly ale též problémy, se kterými jsem se potýkala. Školní družina pracuje ve školní třídě, kde probíhá dopoledne vyučování. Frontální uspořádání lavic nevyhovuje

---

¹²² VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti*, 11-13.

k činnostem ve skupinách, a proto někdy přistupuji k rušení tohoto uspořádání a s dětmi vytváříme jiné, takové, abychom na sebe všichni viděli. Musím podotknout, že je to časově náročné.

Při prvním tvoření jsem s dětmi využila volné učebny výtvarného ateliéru, jež je uspořádána k realizaci výtvarných aktivit, ale většinou v ní probíhá výuka pro děti z druhého stupně základní školy i v odpoledních hodinách.

Dalším problémem jsou finance, které neustále chybí v resortu školství. Z tohoto důvodu rodiče přispívají dětem ve školní družině na pomůcky.

Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na rozvoj prosociálních dovedností dětí mladšího školního věku. Pro toto téma mi byly podkladem mnohé texty odborné literatury korespondující se zvolenou tematikou, zejména jsem čerpala z prací Průchy, Vágnerové, Novákové a dalších.

V závěrečné bakalářské práci v teoretické části předkládám definice základních pojmů pedagogiky některých autorů. Dále uvádím pojetí termínů prosociální dovednosti a prosociální chování, jež jsou zcela klíčové pro téma celé bakalářské práce. Prosociální chování lze definovat jako *„chování, které je spontánně, bez očekávání odměny zaměřeno na pomoc druhým, skupinám nebo společenstvím anebo v jejich prospěch, např. poskytnout fyzickou službu, pomoc, darovat, půjčit, rozdělit se, darovat, poradit, vysvětlit, povzbudit, potěšit druhé, pozitivně je hodnotit, naslouchat jim, snažit se druhým porozumět, být solidární“* viz s. 13.

Na teoretickou část navazuje část praktická, která se zaměřuje na projekt „Sluníčko“ realizovaný ve školní družině při ZŠ Dukelská. Tento projekt měl za cíl stmelit kolektiv dětí pobývajících ve školní družině (v ranní, odpolední, koncové). Cíl propojil a aktivně začlenil všechny členy dětského kolektivu, přičemž byl ve výsledku naplněn. Projekt „Sluníčko“ se realizoval ve čtyřech fázích: „Žlutá pohádka“, „Jarní sluníčko“, „Slunce už vysouší loužičky“ a „Sluníčko“.

V průběhu realizace projektu jsem se nesetkala se závažnými problémy v jeho uskutečnění, ačkoliv jistou překážku vidím v uspořádání prostoru, ve kterém se projekt odehrával. Dle mého názoru by bylo vhodnější, kdyby se tento typ projektu realizoval ve speciálních učebnách vyhraněných pro účely školní družiny.

Jistou atraktivitu a uplatnitelnost zmiňovaného projektu vnímám do budoucna předně v jeho etické rovině, která koresponduje s požadavky našeho školství, zasadit etické otázky do osnov výuky.

Prostřednictvím projektu „Sluníčko“ a jemu blízké, je tak možné děti pozitivně ovlivnit a skrze aktivitu a spolupráci, což jsou nutné aspekty pro realizaci tohoto druhu projektu,

pak umožňuje žákům internalizovat různé etické hodnoty, což považuji za zásadní a více než žádoucí.

Doporučila bych proto projekt „Sluníčko“ aplikovat v různých skupinách ve školních družinách na základních školách.

V souvislosti s tímto projektem rovněž považuji za nutné neustále tematizovat otázku prosociálního chování, ve které zůstávají stále nezodpovězené otázky. Z tohoto důvodu bych se chtěla věnovat problému prosociálního chování zasazeného do rámce školní družiny, a podrobit jej dalšímu zkoumání v rámci diplomové práce.

Seznam použitých zdrojů

- CÍLKOVÁ, E.; SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu: Poznáváme jiné národy*. Portál 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.
- Na sluníčko In *Časopis Pastelka*. IX. programový ročník 2007/2008 , č. 1. Třebíč: INAPA s.r.o., s. 4. ISBN 1212-645003.
- ČERMÁKOVÁ, J. et al. *Ty + já = kamarádi*. Praha: ISV nakladatelství, 2000. ISBN 80-85866-76-5.
- ČTVRTEK, K.; EBEN, P. Jarní slunce. In BUDÍK, J. *Hudební výchova pro třetí ročník základní školy*. Praha: SPN, 1986, s. 98.
- FICHNOVÁ, K.; SZOBIOVÁ, E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: Náměty k RVP pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3239.
- GARDOŠOVÁ, J.; DUJKOVÁ, L. et al. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.
- GULOVÁ, L.; ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU a kabinet multikulturní výchovy při Pedagogické fakultě MU ve spolupráci s MSD s.r.o., 2004. ISBN 80-86633-14-4.
- HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X.
- HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HOLEYŠOVSKÁ, A. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8.
- JÁNSKÝ, P. *Já, písnička: Zpěvník pro žáky základních škol*. I díl. Cheb: Music Cheb, 1998. ISBN 80-85925-01-X.
- KALHOUS, Z.; OBST, O. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KERN, H. et al. *Přehled psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-426-5.
- KASÍKOVÁ, H.; VALIŠOVÁ, A. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha: ISV, 1994.

- ISBN 80-85866-05-6.
- KOPECKÁ, I. *Psychologie I*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3875-8.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole a praxi*, Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0852-3.
- LANGMAIER, L.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- LÁŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. ISBN 80-7041-907-5.
- LISÁ, E. et al. *Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. stupně ZŠ*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-746-6.
- MACEK, M.; HEŘMANOÁ, J. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, 2007. ISBN 978-50-86784-03-8.
- MALACH, J. *Obecná pedagogika*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2002. ISBN 80-7042-205-X.
- MIŠURCOVÁ, V., SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*. Praha: ISV nakladatelství, 1997. ISBN 80-85866-18-8.
- NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*. Praha: Luxpress, 2006. ISBN 80-7130-126-4.
- PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 2. Aktualit. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8
- SLAVÍKOVÁ, V.; SLAVÍK, J.; ELIÁŠOVÁ, S. *Dívej se, tvoř a povídej*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.
- SVĚRÁK, Z. Slunce už vysouší loužičky. In SKOUMAL, P. et al. *Když tygr jede do Paříže*. Praha: Mladá fronta, 2006, s. 46.
- ŠEDÝ, J. *Duhové pohádky*. České Budějovice: Moana s.r.o.
- ŠIMANOVSKÝ, Z.; MERTIN, V. *Hry pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-85282-93-3.

- UŽDIL, J. Mezi uměním a výchovou. Praha: SPN, 1988.
- VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-386-4.
- VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha: Univerzita Karlova, 1994. ISBN 80-7066-384-7.
- VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. (eds.) *Pedagogika pro učitele*. 2. rozšř. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.
- VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti: Hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-583-0.
- VOPEL, K. V. *Skupinové hry pro život 2*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-352-
- VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. (eds.). 2. přeprac. a rozšř. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Elektronické prameny

- Metodický pokyn k postavení, organizaci a činnosti školních družin [on line].
Dostupné z <http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>
- Školský zákon [on line]. Dostupné na: [http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-](http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon) zákon
[cit. 2012-03-12]
- Základní škola Dukelská České Budějovice. [on line]. <http://www.zsdukelska.cz/>.

Seznam příloh

Příloha I.	Plán č. 1
Příloha II.	Plán č. 2
Příloha III.	Plán č. 3
Příloha IV.	Plán č. 4
Příloha V.	Budova ZŠ Dukelská České Budějovice Výtvarný ateliér Třída s novým uspořádáním lavic a třída s frontálním uspořádáním lavic
Příloha VI.	“Žlutá pohádka“ Práce ve skupinách – Pozdrav sluníčku
Příloha VII.	“Žlutá pohádka“ Jiskřička dobré naděje Reflexe
Příloha VIII.	“Jarní sluníčko“ Kolorovaná kresba
Příloha IX.	“Sluníčko už vysouší loužičky“ Práce s provázkem
Příloha X.	„Sluníčko už vysouší loužičky“ Příprava k tisku z provázku
Příloha XI.	„Slunce už vysouší loužičky“ Tisk z provázku
Příloha XII.	“Sluníčko“ Sluníčka z pedigu pro maminky ke Dni matek
Příloha XIII.	Výtvarný projekt „Sluníčko“ Výstava dětských prací ve škole

Žlutá pohádka

kresba pastely a vodovými

Cíl:	rozvíjíme fantazii citlivost pro barevnou kompozici učíme se zklidnění učíme se posuzovat na základě citového prožitku spolupracujeme ve skupině tvoříme ve skupině Nasloucháme:
Věk cílové skupiny:	8–9 let
Velikost pracovní skupiny:	15 dětí, práce ve trojici
Prostředí:	výtvarný ateliér, příroda
Čas:	2 h
Motivace:	„Žlutá pohádka“ (četba)
Hry:	Jaké jsem měl/a ráno (výraz pocitů) Co by nám náladu zlepšilo? Jak se cítím nyní? (diskuse) reflexe
Potřeby:	kniha „ <i>Duhové pohádky</i> ¹²³ “, křídové pastely, čtvrtky A1, anilínové nebo vodové barvy, nádoba na vodu, štětec, černá tuš, špejle, fixativ
Zakončení:	Jiskřička dobré naděje

---

¹²³ ŠEDÝ, J. *Duhové pohádky*, s. 9.

Přílohy II.

plán č. 2

Jarní slunce

kolorovaná vosková kresba

Cíl:	rozvíjíme fantazii a citlivost pro barevnou a tvarovou kompozici uvědomujeme si změny v probouzející se přírodě rozvíjíme kreslířské schopnosti při tematické kresbě barevnými voskovkami výtvarnou formou si osvojujeme skutečnost učíme se vnímat přírodní tvary rozvíjíme cit k okolí učíme se způsobnosti mezilidských vztahů (pohled, úsměv, pozdrav) učíme se vést rozhovor
Věk cílové skupiny:	7 let
Velikost pracovní skupiny:	20 dětí, práce jednotlivců
Prostředí:	třída
Čas:	2 h
Motivace:	pohled, úsměv, pozdrav vyprávění o jarním sluníčku
Hry:	názorná hádanka písnička“ Jarní slunce“ Jak by to na světě vypadalo, kdyby nebyly květiny? (Diskuse) reflexe
Potřeby:	klávesy a dekorace sluníčka v košíčku, papírové květiny, obláček, voskové pastely, vodové barvy, „ <i>Jarní slunce</i> “ ¹²⁴
Zakončení:	loučíme se písničkou

---

¹²⁴ ČTVRTEK, V.; EBEN, P. *Jarní slunce*, s. 98.

*Slunce už vysouší loužičky**tisk z provázku*

Cíl	rozvíjíme dovednosti práce s barvou na netradiční materiál rozvíjet výtvarné tvoření na základě citového prožitku rozvíjíme spolupráci a trpělivost
Věk cílové skupiny	8–9 let
Velikost pracovní skupiny	15 dětí, práce ve dvojici
Prostředí	třída
Čas	4 h
Motivace	zážitků z deštivého odpoledne zpěv „ <i>Slunce už vysouší loužičky</i> “
Hry	rozhovor o počasí (diskuse) reflexe
Potřeby	čtvrtky čtvercového formátu, tužka, nůžky, provázek, tekuté lepidlo, herkules, štětec, remakolové barvy, nádoba na vodu, noviny jako podložka na stolečky, „ <i>Slunce už vysouší loužičky</i> “ ¹²⁵
Zakončení	pohled, úsměv, pozdrav

---

¹²⁵ SVĚŘÁK, Z. *Slunce už vysouší loužičky*, s. 46.

Cíl	rozvíjíme práce s barvou na netradiční dřevěný podklad materiál rozvíjet schopnost zklidnění uvědomíme si význam pravidel v mezilidských vztazích darování zrakové vnímání rozvíjíme komunikaci nácvik rychlé reakce
Věk cílové skupiny	8–9 let
Velikost pracovní skupiny	15 dětí, práce ve dvojici
Prostředí	třída
Čas	2 h
Motivace	Hudební hádanka
Hry	Na sluníčko Na oblaku (diskuse) reflexe
Potřeby	remakolové nebo akrylové barvy, štětec, nádobka na vodu, noviny jako podložka na stolečky, „Sluníčko“ ¹²⁶
Zakončení	pohled, úsměv, pozdrav

---

¹²⁶ SUCHÝ, J. *Sluníčko*, s. 98-99

Příloha V.

Budova ZŠ Dukelská České Budějovice

Výtvarný ateliér

Třída s novým uspořádáním lavic a třída s frontálním uspořádáním lavic

Příloha VI.

“Žlutá pohádka“

Práce ve skupinách – Pozdrav sluníčku

Příloha VII.

“Žlutá pohádka“

Jiskřička dobré naděje

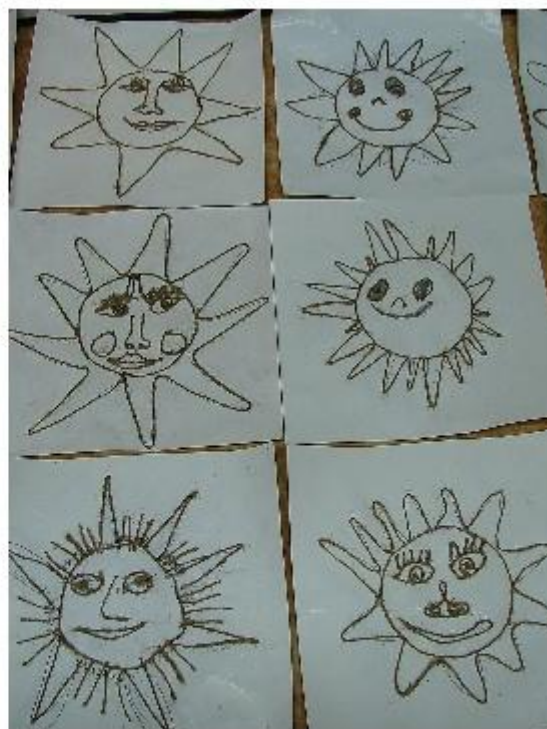
Reflexe

Příloha VIII.

“Jarní sluníčko“
Kolorovaná kresba

Příloha IX.

“Sluníčko už vysouší loužičky“

Práce s provázkem

Příloha X.

„Sluníčko už vysouší loužičky“
Příprava k tisku z provázku

Příloha XI.

„Slunce už vysouší loužičky“
Tisk z provázku

Příloha XII.

“Sluníčko“

Sluníčka z pedigu pro maminky ke Dni matek

Příloha XIII.

Výtvarný projekt „Sluníčko“
Výstava dětských prací ve škole

Abstrakt

ŠŤASTNÁ, V. *Rozvoj prosociálních dovedností dětí mladšího školního věku v rámci setkávání různých etnik s využitím výtvarných her ve školní družině.*

České Budějovice, 2012. Bakalářská práce.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Vedoucí práce Mgr. I. Kovářová.

Klíčová slova: prosociální dovednosti, spolupráce, kreativita, mladší školní věk, etnikum, školní družina, výtvarný projekt

Rozvoj dětí mladšího školního věku a jejich prosociální dovednosti jsou hlavním tématem bakalářské práce. Jejím cílem je výtvarný projekt, který prostřednictvím výtvarných aktivit rozvíjí prosociální rozvoj dětí mladšího školního věku. Tento projekt je umístěn do školní družiny, kde se v dnešní době setkávají různé etnické skupiny. Poznatky z teoretické části jsou využívány ve výtvarných aktivitách v rámci projektu „Sluníčko“.

Abstract

ŠŤASTNÁ, V. Development of social primary-school-age children within meeting different ethnic groups with the usage of creative games in after-school club.

Key words: prosocial skills development, co-operation, creativity, children aged from six to eleven, ethnic groups, school club, art project

Primary-school children development and their prosocial skills are the key topics of my bachelor thesis. Its aim is the art project that by means of art activities develops prosocial development of primary-school children. This project is placed to after-school club, where the different ethnic groups meet nowadays. Conclusions from the theoretical part are used in art activities in terms of project called „Sluníčko“.